הלכות אישות פרק כא

פרק כא: מעשי ידיה ומציאתה

עיקר מעשי ידיה

א.

מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה.

ומה היא עושה לו? הכל כמנהג המדינה, מקום שדרכן לארוג - אורגת, לרקום - רוקמת, לטוות צמר או פשתן - טווה.

ואם היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו - אינו כופה אלא לטוות בצמר בלבד, שהפשתן מזיק את הפה ואת השפתים, והטיווי הוא המלאכה המיוחדת לנשים, שנאמר "**וכל אשה חכמת לב בידיה טוו**" (שמות ל"ה:כ"ה).

ב.

דחקה עצמה ועשת יתר מן הראוי לה - המותר לבעל:

ב.

היה לה ולו ממון הרבה, אפילו היו להם כמה שפחות - אינה יושבת לבטלה בלא מלאכה כלל, שהבטלה מביאה לידי זימה, אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום כולו, אלא לפי רוב הממון ממעטת במלאכה.

ג.

והמדיר את אשתו שלא תעשה מלאכה כלל - יוציא ויתן כתובה, שהבטלה מביאה לידי זימה:

מלאכות שאשה עושה לבעלה

וכן, כל אשה רוחצת לבעלה פניו ידיו ורגליו, ומוזגת לו את הכוס, ומצעת לו את המיטה, ועומדת ומשמשת בפני בעלה, כגון שתתן לו מים או כלי, או תיטול מלפניו, וכיוצא בדברים אלו.

אבל אינה עומדת ומשמשת בפני אביו או בפני בנו.

ד.

ומלאכות אלו עושה אותם היא בעצמה, ואפילו היו להם כמה שפחות אין עושה מלאכות אלו לבעל אלא אשתו:

מלאכות שעושות עניים

ה.

יש מלאכות אחרות שהאשה עושה אותם לבעלה בזמן שהן עניים, ואלו הן:

- אופה את הפת בתנור, ועזרא תיקן שתהיה אשה משכמת ואופה, כדי שהפת תהיה מצוייה לעניים,
- ומבשלת את התבשילין,
- ומכבסת בגדים,
- ומניקה את בנה,
- ונותנת תבן לפני בהמתו, אבל לא לפני בקרו,

- ומטחנת.

כיצד מטחנת? יושבת בריחיים ומשמרת את הקמח, ואצה בטוחנת, או מחמרת אחר הבהמה, כדי שלא יבטלו הריחיים.

ואם היה דרכן לטחון בריחיים של יד - טוחנת:

ו.

במה דברים אמורים? בעניים.

הכניסה לו שפחה אחת

אבל אם הכניסה לו שפחה אחת, או נכסים שראויין לקנות מהן שפחה אחת, או שהיתה לו שפחה אחת, או שהיה לו ממון כדי לקנות שפחה אחת - אינה מטחנת, ולא אופה, ולא מכבסת, ולא נותנת תבן לפני בהמתו:

הכניסה לו ב׳ שפחות

הכניסה לו שתי שפחות, או נכסים הראויים לקנות מהן שתי שפחות, או שהיו לו שתי שפחות, או שהיה ראוי לקנות שתי שפחות - אינה מבשלת, ואינה מניקה את בנה, אלא נותנת אותו לשפחה להניק:

סיכום המלאכות

ז.

נמצאו כל המלאכות שכל אשה עושה אותן לבעלה - חמש מלאכות:

א. טווה,

ב. ורוחצת פניו ידיו ורגליו,

ג. ומוזגת את הכוס,

ד. ומצעת את המטה,

ה. ועומדת לשמש בפניו.

והמלאכות שמקצת הנשים עושות אותן ומקצתן אינן עושות - שש מלאכות:

א. מטחנת,

ב. ואופה,

ג. ומבשלת,

ד. ומכבסת,

ה. ומניקה,

ו. ונותנת תבן לפני בהמתו:

ח.
נדה

כל המלאכות שהאשה עושה לבעלה - נידה עושה לבעלה, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המיטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, גזירה משום הרהור, שמא יבוא לבעול.

לפיכך מצעת מיטתו כשהיא נידה שלא בפניו, ומוזגת הכוס ואינה נותנת אותו בידו כדרכה תמיד, אלא מנחת אותו על הארץ או על הכלי והוא נוטלו:

ט.
שברה כלים

האשה ששברה כלים בעת שעושה מלאכותיה בתוך ביתה - פטורה.

ואין זה מן הדין, אלא תקנה, שאם אין אתה אומר כן אין שלום בתוך הבית לעולם, אלא נמצאת נזהרת ונמנעת מרוב המלאכות, ונמצאת קטטה ביניהם:

מורדת ממלאכה

י.

כל אשה שתימנע מלעשות מלאכה מן המלאכות שהיא חייבת לעשותן - כופין אותה ועושה, ואפילו בשוט.

טען הוא שאינה עושה, והיא אומרת שאיני נמנעת מלעשות - מושיבין אשה ביניהם או שכנים.

ודבר זה כמו שיראה הדיין שאפשר בדבר:

הנקה

יא.

האשה כל זמן שהיא מניקה - פוחתין לה ממעשה ידיה, ומוסיפין לה במזונותיה יין ודברים שיפין לחלב.

פסקו לה מזונות הראויות לה, והרי היא מתאוה לאכול יתר, או לאכול מאכלות אחרות, מפני חולי תאוה שיש לה בבטנה - הרי זו אוכלת משלה כל מה שתרצה, ואין הבעל יכול לעכב ולומר שאם תאכל יתר מדאי, או תאכל מאכל רע, ימות הולד, מפני שצער גופה קודם:

יב.

ילדה תאומים - אין כופין אותה להניק שניהן, אלא מניקה אחד, ושוכר הבעל מניקה לשני.

הרי שרצת האשה להניק בן חברתה עם בנה - הבעל מעכב, ואינו מניחה אלא להניק בנו בלבד.

יג.

נדרה שלא להניק את בנה - כופה ומניקתו עד שיהיה בן עשרים וארבעה חודש, אחד הזכר ואחד הנקבה:

יד.היא אומרת, "אני אניק את בני", והוא אינו רוצה שתניק אשתו כדי שלא תתנוול, אף על פי שיש להם כמה שפחות - לה שומעין, שצער הוא לה לפרוש מבנה.

יד.

עולה ואינה יורדת בהנקה

היתה ענייה שהיא חייבת להניק, והיה הוא עשיר שראוי שלא תניק אשתו, אף על פי שאין לו שפחות - אם לא רצת להניק - שוכר מניקה או קונה שפחה, מפני שהאשה עולה עם בעלה ואינה יורדת.

טו.

היא אומרת, "ראוי הוא לשכור או לקנות שפחה", והוא אומר, "איני ראוי" - עליה להביא ראיה, ואין כאן מקום לשבועה:

הנקה בגרושה

טז.

האשה שנתגרשה - אין כופין אותה להניק,

אלא אם רצת - נותן לה שכרה ומניקתו,

ואם לא רצת - נותנת לו את בנו והוא מטפל בו.

במה דברים אמורים? שלא הניקה אותו עד שהכירה, אבל אם הכירה, ואפילו היה סומא - אין מפרישין אותו מאמו, מפני סכנת הולד, אלא כופין אותה ומניקה אותו בשכר עד עשרים וארבעה חודש:

יז.

מזונות בגרושה

הגרושה אין לה מזונות אף על פי שהיא מניקה את בנו, אבל נותן לה יתר על שכרה דברים שהקטן צריך להן מכסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בה.

אבל המעוברת - אין לה כלום:

יח.

שלמו חדשיו וגמלתו,

אם רצת המגורשת שיהיה בנה אצלה - אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן שש שנים גמורות, אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו.

ואחר שש שנים יש לאב לומר, "אם הוא אצלי - אתן לו מזונות. ואם הוא אצל אמו - איני נותן לו כלום".

והבת אצל אמה לעולם, ואפילו לאחר שש:

יח.

כיצד? היה האב ראוי לצדקה - מוציאין ממנו הראוי לו בעל כרחו, וזנין אותה והיא אצל אמה.

ואפילו נישאת האם לאחר - בתה אצלה, ואביה זן אותה משום צדקה, עד שימות האב ותיזון מנכסיו אחר מותו בתנאי כתובה והיא אצל אמה.

אם לא רצת האם שיהיו בניה אצלה אחר שגמלתן, אחד זכרים ואחד נקבות - הרשות בידה, ונותנת אותם לאביהם, או משלכת אותם לקהל אם אין להם אב, והן מטפלין בהן: